

Wanneer de consument fiscaal vriendelijk wil sparen voor een aanvulling op het pensioen is hij sinds 1 januari 2008 niet langer alleen op verzekeraars aangewezen. Ook via de bank kan hij sparen of beleggen voor de opbouw van een lijfrentekapitaal. Een goed advies om de consument de juiste afwegingen en keuzes te laten maken blijft echter onontbeerlijk.

Iris Brik

b_m
24

Lijfrenteadvies blijft maatwerk

Keuze voor polis of bancaire lijfrente vraagt om goede afweging

Zowel bij een polis als bij een rekening kan de consument kiezen uit sparen (geen risico), obligaties (gematigd risico), aandelen (meer risico) of een combinatie hiervan. Daarbij kan hij zowel éénmalig als periodiek inleggen. In het kader van risicospreiding kan periodieke inleg de voorkeur genieten.

Sparen voor een aanvulling op het pensioen kan in box 1 of box 3. Box 3 heeft als voordeel dat de consument flexibel is in de besteding van het kapitaal op de pensioendatum. Ook als het geld al eerder nodig is, kan hij er vrij over beschikken. Nadeel van box 3 is de vermogensrendementsheffing. Jaarlijks wordt er 1,2 % belasting geheven over het gemiddelde vermogen op de peildata van 1 januari en 31 december van het betreffende kalenderjaar. Niet alleen in de opbouwfase, maar ook zodra het pensioen is ingegaan.

Sparen bij verzekeraar of bank

Als de consument in box 1 voor een aanvulling op het pensioen wenst te sparen, kan dit in de vorm van een verzekering of een spaarrekening bij de bank. De premies of koopsom zijn, mits er een aantoonbaar pensioentekort is, aftrekbaar van het belastbaar inkomen in box 1. De hoogte van de toegestane premieaftrek wordt jaarlijks berekend (jaarruimte). Door middel van de reserveruimte is het ook mogelijk de pensioentekorten tot zeven jaar terug in te halen. Ondernemers die onder de inkomstenbelasting vallen kunnen tevens hun stakingswinst of de opgebouwde oudedagsreserve omzetten in een lijfrente.

Op de expiratedatum komt er een kapitaal beschikbaar, dat voor periodieke uitkeringen moet worden aangewend. De uitkeringen worden belast tegen de dan geldende belastingtarieven. De belastingheffing kan op deze wijze voor een langere periode worden uitge-

steld. Daarnaast is er gedurende de looptijd over de opgebouwde waarde geen vermogensrendementsheffing verschuldigd omdat een lijfrentepolis of lijfrenterekening tot box 1 behoort. Het is niet mogelijk om tussentijds op te nemen uit de polis of van de rekening. Gezien de kostenstructuur lijkt de keuze voor een lijfrenterekening snel gemaakt. Maar is dat wel altijd de juiste beslissing?

Verschillende fiscale regimes

Op de expiratedatum komt het opgebouwde kapitaal tot uitkering en dient er een lijfrente te worden aangekocht. Welke lijfrentes er mogen worden aangekocht is gebonden aan fiscale regels. Bij de uitkering van een polis wordt hiervoor gekeken naar het fiscale regime dat voor de betreffende polis geldt. Bij de oudere fiscale regimes is er meer mogelijk dan onder het huidige regime.

Voor polissen gesloten onder het pre Brede Herwaarderingsregime geldt dat de uitkering zonder fiscale boete in één keer kan worden uitbetaald (afrekening belasting ineens) en dat de termijnen geen beperkingen kennen qua ingangsdatum, hoogte, looptijd en kring van gerechtigden (de uitkeringen kunnen bijvoorbeeld ook aan de kinderen worden geschonken). Voor een bancaire lijfrente geldt altijd het huidige fiscale regime. Doorstorten van een oud regime polis in een bancaire lijfrente heeft het verlies van het oude regime tot gevolg. Alvorens hier toe wordt overgegaan, zal men dus de voor- en nadelen van de verschillende regimes zorgvuldig moeten afwegen.

Uitkering bij leven (polis)

Lijfrentepolissen bestaan in de vorm van gegarandeerde uitkeringen, eventueel verhoogd met winstbijschrijvingen, en beleggingsverzekeringen. De rentevoet waarop de gegaran-

deerde uitkering wordt berekend staat vanaf de ingangsdatum vast en wijzigt niet gedurende de looptijd. Dit kan een nadeel zijn als de rentevoet laag is. Over beleggingsverzekeringen en de daarmee gepaard gaande (verborgen) kosten is de laatste tijd heel wat te doen geweest. Vast staat dat de polis een minder transparant product is dan een bancaire lijfrenterekening.

De uitkering van een lijfrenteverzekering kan – afhankelijk van het regime – worden aangewend voor een (tijdelijke) oudedagslijfrente, een overbruggingslijfrente en een lijfrente voor meerderjarige invalide kinderen. Ook afkopsommen van alimentatieverplichtingen of pensioenrechten bij echtscheiding en stakingswinsten van de IB-ondernemer mogen in een lijfrenteverzekering worden ondergebracht. Voor een nieuw te sluiten lijfrente geldt het huidige regime. De aan te kopen lijfrenten zijn voor deze polissen beperkt tot een (tijdelijke) oudedagslijfrente en een nabestaandenlijfrente.

Voor de oudedagslijfrente geldt dat deze uiterlijk op leeftijd 70 in moet gaan, waarbij de duur van de uitkering levenslang is.

De tijdelijke oudedagslijfrente mag niet eerder ingaan dan leeftijd 65 jaar dan wel in het jaar waarin de consument met pensioen gaat. De termijnen dienen minimaal vijf jaar uit te keren, waarbij de uitkering niet hoger mag zijn dan € 20.097 (2009) bruto per jaar.

Uitkering bij leven (rekening)

Een bancaire lijfrenterekening bestaat in de vorm van een geblokkeerde spaar- dan wel beleggingsrekening. Op de spaarrekening kan gekozen worden uit een variabele rente of een vaste (deposito)rente. De huidige rentestand en de verwachting dat de rente op termijn weer kan stijgen doet veel consumenten besluiten een variabele rente te kiezen. Een belangrijk pluspunt in vergelijking met een polis waar doorgaans geen variabele rente mogelijk is. Afhankelijk van de gekozen rentevaste periode hebben rentestijgingen of -dalingen gevolgen voor het op te bouwen kapitaal. Er worden in de regel geen kosten ingehouden. Er kan ook worden ingelegd op een bancaire beleggingsrekening. Het uiteindelijke kapitaal is dan afhankelijk van het beleggingsresultaat rekeninghoudend met de aan- en verkoopkosten en de beheerkosten.

Een bancaire lijfrentespaarrekening valt onder het depositogarantiestelsel van De Nederlandse Bank. Bij een eventueel faillissement van de bank is het hierdoor mogelijk om (een deel van) het spaartegoed terug te krijgen.

Deze regeling geldt niet voor verzekeringspolissen, waarvoor een noodregeling geldt. Er zal worden getracht de rechten van de polis zo goed mogelijk veilig te stellen, maar in vergelijking met de spaarvariant heeft de consument hier dus niet de garantie, dat hij het tegoed in een polis terugkrijgt.

Het vermogen dat is opgebouwd op de bancaire lijfrenterekening kan alleen gebruikt worden voor een (tijdelijke) oudedagslijfrente en een nabestaandenlijfrente. Wanneer een oud regime lijfrentekapitaal wordt doorgestort naar een bancaire lijfrente, vervalt het oude regime met de daaraan verbonden voordelen. De aan te kopen rente in de uitkeringsfase zal moeten voldoen aan de in de Wet IB 2001 gestelde voorwaarden. Omzetting van een oud regime polis in een bancaire lijfrente is dan ook in het algemeen af te raden.

Een lijfrenteverzekering overeengekomen onder de Brede Herwaardering of onder de Wet IB 2001 kan worden omgezet naar banksparen. Het huidige lijfrenteregime is dan van toepassing. Vóór 1 januari 2006 gespaard lijfrentekapitaal kan onder voorwaarden nog als overbruggingslijfrente worden gebruikt. De uitkeringsfase van banksparen kent geen overbruggingsvariant. Het is echter wel mogelijk om het als overbruggingslijfrente aan te wenden lijfrentekapitaal om te zetten naar banksparen. Door het opgebouwde lijfrentekapitaal vervolgens weer om te zetten naar een lijfrenteverzekering kan het overgangsrecht herleven. Een overbruggingslijfrente is dan weer mogelijk. Andere lijfrentevormen, zoals in het kader van afkoop van partneralimentatie of verevening van pensioen bij echtscheiding, zijn niet toegestaan in de vorm van een bancaire lijfrente.

Bij verzekeraars kunnen deze vormen vanzelfsprekend nog wel worden ondergebracht.

Ook voor de bancaire oudedagslijfrente geldt dat deze uiterlijk op leeftijd 70 dient in te gaan. De duur van de uitkering is minimaal twintig jaar vanaf de leeftijd van 65 jaar.

Wanneer de uitkering ingaat voor leeftijd 65 komt er voor ieder jaar dat de uitkering eerder begint één jaar bij. Een oudedagslijfrente met ingangsdatum leeftijd 60 dient dus minimaal 25 (5 + 20) jaar uit te keren. Wanneer de consument langer leeft dan de duur van de uitkering, zal hij het besteedbaar inkomen op een andere wijze moeten aanvullen.

Het risico van langlevens is dan ook een belangrijk aandachtspunt. De tijdelijke oudedagslijfrente dient vanaf leeftijd 65 jaar minimaal vijf jaar uit te keren, waarbij de uitkering niet hoger mag zijn dan € 20.097 (2009) bruto per jaar. ►

Vanuit het oogpunt van eenvoud, kostentransparantie en rendement is een consument mogelijk beter af met banksparen

Uitkering bij overlijden (polis)

Een lijfrentepolis kent in de regel een ingebouwde overlijdensrisicodekking. Vaak is dit de som van de betaalde premies of een percentage van de waarde van de polis. De waarde van de polis kan dus op de datum van overlijden hoger zijn dan de overlijdensuitkering. Het verschil valt terug aan de verzekeringsmaatschappij. Het uit te keren kapitaal bij overlijden voor de einddatum van de polis komt toe aan de op de polis vermelde begunstigde. Doorgaans is dit de echtgeno(o)t(e) of de partner. Als deze niet aanwezig of overleden is, volgen de kinderen. Zijn er geen kinderen, dan gaat de uitkering naar de overige erfgenamen van de verzekeringnemer. De begunstiging van de polis is door de verzekeringnemer op elk gewenst moment te wijzigen. Van de uitkering dient een nabestaandenlijfrente te worden aangekocht.

De minimale duur van deze uitkering wordt bepaald door de relatie waarin de begunstigde tot de overledene stond, maar ook leeftijd en geslacht spelen een rol. Wanneer de begunstigde de echtgeno(o)t(e) is, dient er in ieder geval 1% sterftkans aanwezig te zijn. Dit betekent dat een vrouw van 25 een uitkering van minimaal zeventien jaar dient aan te kopen. Een vrouw van 65 kan volstaan met een uitkering van minimaal twee jaar. Voor

een man van dezelfde leeftijd geldt een minimale duur van veertien respectievelijk één jaar. Zijn de kinderen de begunstigde voor de uitkering, dan dient de aan te kopen uitkering levenslang te zijn. Een uitzondering wordt gemaakt voor kinderen die jonger zijn dan dertig. In dit geval mag de uitkering tijdelijk zijn, mits de uitkeringen in ieder geval n het jaar dat de begunstigde dertig wordt eindigen. Komt de consument te overlijden als de lijfrente al is ingegaan, dan hangt het van de met de verzekeringsmaatschappij gemaakte afspraken af of de uitkering stopt, dan wel voor 70% of 100% overgaat op de langstlevende. Of uitkeringen wel of niet overgaan naar de partner heeft gevolgen voor de hoogte van de uitkeringen bij leven aan de eerste begunstigde. De hoogte van de uitkering wordt immers afhankelijk van de sterftkans van twee verzekerden. De uitkering zal bij een verzekering met overgang op de langstlevende lager zijn dan bij een lijfrente op één leven. Voorts kent 70% overgang op de langstlevende bij overlijden weer een hogere uitkering bij leven dan een gelijkblijvende (100%) uitkering. Zodra beide verzekerden zijn overleden, vervalt het restant van het ingelegde kapitaal aan de verzekeringsmaatschappij. Het is mogelijk om dit risico af te dekken met een contraverzekering, dat wil zeggen een dalende risicoverzekering op het leven van de begunstigde(n) van de lijfrente. In de praktijk wordt doorgaans een contraverzekering afgesloten door de erfgenamen (kinderen). Deze verzekering zorgt ervoor dat een eventueel restant in de polis niet aan de verzekeraar vervalt maar aan de erfgenamen wordt uitgekeerd. Aangezien er op deze wijze niets uit het vermogen van de verzekerde wordt onttrokken, is de uitkering uit de contraverzekering onbelast voor het successierecht. De premie voor de contraverzekering is ook niet in mindering gebracht op het inkomen in box 1. De uitkering kan daarvoor netto worden ontvangen.

polis of bancaire lijfrente

De keuze voor een bancaire lijfrente mag qua kosten en eenvoud voor de hand liggen. Redenen om toch voor een lijfrenteverzekering te kiezen kunnen zijn:

- behoud van het oude belastingregime;
- verzekeren van bijzondere lijfrentevormen;
- de wens levenslang een periodieke uitkering te genieten;
- percentage overgang op de langstlevende mogelijk;
- inbouw overlijdensrisico en premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid mogelijk;
- hoogte uitkeringen afhankelijk van leeftijd en geslacht (bij een direct ingaande lijfrente voor een alleenstaande man van 70 jaar en een koopsom van € 50.000 geeft een polis zowel bij een levenslange uitkering als bij een uitkering met een duur van vijf jaar op dit moment een hogere uitkering);
- eenvoudig wijzigen van de begunstiging.

Redenen om voor een bancaire lijfrenterekening te kiezen kunnen zijn:

- lage rentestand;
- saldo vererft naar de erfgenamen en vervalt niet aan verzekeraar (geen contradekking nodig);
- estate planninginstrument;
- geen levenslange (met tot gevolg kleine uitkeringsbedragen) uitkering gewenst;
- transparantie;
- lagere beheer- en transactiekosten dan bij verzekeren;
- flexibel gelden overboeken (eenvoudiger switchen als men niet tevreden is).

Gevolgen voor successieheffing

Eventuele rechten van pensioen- en lijfrentes (met aftrek wegens belastinglatentie) worden voor de helft op de vrijstelling voor het successierecht in mindering gebracht. Deze vermindering is echter aan een maximum gebonden. De vrijstelling kan voor de langstlevende nooit minder dan € 152.166 bedragen bij een vrijstelling van € 523.570. Bij kinderen worden de rechten van pensioen- en lijfrentes volledig in mindering gebracht op hun vrijstelling, maar niet verder dan tot € 10.323.

Eigendom polis vererft

De wijze van waarderen is afhankelijk van de aard van de verkrijging. Bij het verkrijgen van alle rechten en plichten is de waarde in het

economisch verkeer bepalend. Met andere woorden: als de verkrijging een polis betreft waarop de erflater wel verzekeringnemer was maar geen verzekerde, zal de economische waarde van de verzekering als verkrijging belast zijn.

Overgang lijfrentekapitaal

Wanneer men recht krijgt op een lijfrente-uitkering of op een lijfrentekapitaal, uit hoofde van een kapitaalverzekering met lijfrenteclausule, waarvan de premies volgens het oude regime (Pre Brede Herwaardering) aftrekbaar waren, wordt dit kapitaal dan wel de gekapitaliseerde waarde van de uitkering belast met successierecht. Op de berekende waarde mag zowel in geval van een kapitaalsuitkering als bij periodieke uitkeringen een evenredig deel van de betaalde premies in mindering worden gebracht. Vervolgens mag nog rekening worden gehouden met een latente belastingclaim van 30 % (over het saldo van de aangegeven waarde minus betaalde premies).

Krijgt men recht krijgt op een lijfrente-uitkering, waarvan de premies volgens de Wet IB 2001 aftrekbaar waren, dan is de gekapitaliseerde waarde van de uitkering vrijgesteld voor de heffing van successierecht. De gekapitaliseerde waarde van het recht op deze uitkering zal echter wel worden geïmputeerd op de kapitaalvrijstelling voor het successierecht. Deze imputatie geldt sinds 1995 ook voor uitkeringen van Brede Herwaardering lijfrenten.

Uitkering bij overlijden (rekening)

Een overlijdensrisicodekking maakt geen deel uit van een bancaire lijfrente. Bij overlijden wordt het opgebouwde saldo uitgekeerd en aangewend om een nabestaandenlijfrente aan te kopen. Als een hoger kapitaal benodigd is, kan er een losse overlijdensrisicoverzekering worden afgesloten. Bij overlijden van de rekeninghouder voor de einddatum komt het opgebouwde saldo toe aan de erfgenamen van de overledene. Wijziging van de begunstiging voor de uitkering bij overlijden dient bij testament plaats te vinden. Alvorens tot verdeling van de nalatenschap over te gaan zal men eerst moeten vaststellen op welke voorwaarden de partners zijn gehuwd, een geregistreerd partnerschap of samenlevingscontract zijn aangegaan. Vervolgens hangt het van het erfrecht of testament of de bij leven bedoelde begunstiging bij overlijden tot de beoogde gevolgen leidt.

Wanneer het wettelijk erfrecht van toepassing is kan de lijfrenterekening weer aan de langstlevende worden toebedeeld, zodat deze de uitkering voor een nabestaandenlijfrente kan aanwenden. Maar wat nu als de erflater op huwelijkse voorwaarden was gehuwd en zijn kinderen tot enig erfgenaam heeft benoemd,

omdat hij in de veronderstelling was dat zijn pensioen en lijfrentevoorzieningen voldoende waren om de langstlevende in haar levensonderhoud te voorzien? Het advies inzake banksparen gaat hier verder dan op het eerste gezicht nodig lijkt. Het testament nog eens kritisch bekijken is dus aan te raden. In sommige testamenten kan het erfdeel van de echtgenote in het kader van successiebesparing beperkt zijn tot 1%. In combinatie met een afvullegaat (hierbij heeft de langstlevende het recht goederen uit de nalatenschap te kiezen, bijvoorbeeld tot het bedrag van de vrijstelling voor het successierecht) hoeft dat verder geen belemmering te zijn.

De minimale duur van de uitkeringen is ook bij een lijfrenterekening afhankelijk van de relatie van de nabestaande tot de overledene. Leeftijd en geslacht spelen echter geen rol. Voor de echtgen(o)t(e) geldt een minimale looptijd van vijf jaar. Ook voor kinderen jonger dan dertig geldt een minimale duur van vijf jaar, mits de uitkeringen eindigen zodra de 30-jarige leeftijd wordt bereikt. Voor kinderen ouder dan dertig geldt een minimale looptijd van twintig jaar. Dit geldt echter alleen bij overlijden in de opbouwfase. Zijn de periodieke uitkeringen al ingegaan als de rekeninghouder komt te overlijden, dan zullen de uitkeringen conform de afgesproken bedragen en looptijd plaatsvinden.

Voor het successierecht geldt dat een bancaire lijfrente gezien de ingangsdatum altijd aan de voorwaarden die voor de vrijstelling van het successierecht gelden voldoet. Wel imputeert de waarde van de aanspraak op de vrijstellingen van het successierecht. Het toedelen van lijfrenterekeningen in het kader van verdeling van een nalatenschap kan een aardig planningsinstrument zijn. Afhankelijk van de omvang van de verkrijgingen en de vrijstellingen van de langstlevende en kinderen kan er gespeeld worden met de toedeling van lijfrenterekeningen om zodoende successie te besparen. **b_m**

Iris Brik FFP is directeur van Fine Tuning Personal Finance te Rotterdam. Website: www.finetuning.nl

samenvatting

- In vergelijking met verzekeren lijkt de consument met banksparen beter af als het gaat om eenvoud, kostentransparantie en het rendement van het product.
- Gelet op bovenstaande aspecten is een goed advies om de consument de juiste afwegingen en keuzes te laten maken echter onontbeerlijk. Hierdoor kunnen de kosten juist weer hoger uitvallen.
- Advisering op het gebied van inkomensplanning is en blijft meer dan ooit maatwerk.